

Liberal Perspektif Yorum

Sayı: 5, Temmuz 2016

15 TEMMUZ, 'FETÖ' VE LIBERAL BİR MUHASEBE

Mustafa AKYOL

Liberal Perspektif Yorum

Sayı: 5, Ekim 2016

15 TEMMUZ, 'FETÖ' VE LIBERAL BİR MUHASEBE

Mustafa Akyol

© Mustafa Akyol

© Özgürlük Araştırmaları Derneği, 2016

Bu çalışmadaki görüşler yazara aittir ve Özgürlük Araştırmaları Derneği'nin kurumsal görüşünü yansıtmaz.

Mustafa Akyol

Mustafa Akyol Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümü'nden 1996 yılında mezun oldu. "Kürt Sorununun Kökeni" başlıklı master teziyle tarih yüksek lisansı yaptı. Bu tezin genişletilmiş ve güncellenmiş bir versiyonu, Kürt Sorunu Yeniden Düşünmek: Yanlış Giden Neydi, Bundan Sonra Nereye başlığıyla elinizdeki kitaba dönüştü. 2003'ten bu yana gazete editörlüğü ve yorumculuğu da yapan Mustafa Akyol'un makaleleri, Türk basını yanında, Foreign Affairs, Newsweek, Washington Post, Wall Street Journal, Financial Times gibi yabancı yayınlarda yer aldı. 2011'de ABD'de yayımlanan Islam without Extremes: A Muslim Case for Liberty adlı kitabının gözden geçirilmiş Türkçe çevirisi Özgürlüğün İslami Yolu: İslami Bir Özgürlük Savunması adıyla çıktı.

Mustafa Akyol, halen International New York Times, ve Hürriyet Daily News gazetelerinde ve Al-Monitor: The Pulse of the Middle East sitesinde düzenli köşeyazardır.

Bu çalışma Friedrich Naumann Vakfı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Özgürlük Araştırmaları Derneği

📍 Turgut Reis Caddesi, No: 15/4 Mebusevleri Çankaya - Ankara

☎ 0312 213 24 00

✉ info@ozgurlikarastirmalari.com

f ozgurlikarastirmalari

🐦 ozgurlikar

Tasarım ve Dizgi:
Liber Plus

Türkiye'nin 15 Temmuz gecesi yaşadığı, daha doğrusu atlattığı kanlı darbe girişimi, çoğu kimse gibi benim için de bir sürpriz oldu. Evet, devlet içinde bir "paralel devlet" olduğunun, bunun önce AK Parti iktidarının muhaliflerine sonra da bu iktidarın kendine karşı tertiplere giriştiğinin farkındaydım ve bunu defalarca ifade etmiştim. Fakat hem bu "paralel devlet" in son üç yılda büyük ölçüde tasfiye edildiği kanısındaydım, hem de askeri darbe kadar gözü dönmüş bir hamle yapabileceğini tahmin etmiyordum.

Ama darbe girişimi oluverdi işte. Hem de Türkiye'nin daha önceden görmediği türde bir saldırıydı bu. Darbeciler, ilk defa sivil halka ateş açtılar. İlk defa Meclis'i bombaladılar, kendilerine direnen kurumları silahla hedef aldılar. Ve toplum, ilk defa, darbecilere karşı bu denli aktif, bu denli kahramanca bir direniş gösterdi.

Peki bu darbenin "arkasında" kim vardı? İlk günden itibaren ortaya pek çok delil ve itiraf çıktı. Ama bunları bilmesek bile, bir şeyi kolayca görebilirdik: Türkiye, son beş yıldır, adeta bir tenis maçı izler gibi, AK Parti iktidarı ile "cemaat" arasında yaşanan bir gerilimi izlemekteydi. Söz konusu cemaat, yani Fethullah Gülen cemaati, eğitim, hayırseverlik, din hizmeti veya ticari dayanışma gibi meşru "sivil toplum" alanlarını çoktan aşmış, bürokrasi içinde kadrolaşma yöntemiyle iktidara talip olmuştu. AK Parti, bu kadroyu ilk başta Kemalist kurulu düzene karşı müttefik edinip desteklemiş, ama sonradan bir "Frankenstein" yarattığını fark ederek frene basmış, bunun üzerine yeni bir iktidar kavgası ortaya çıkmıştı.

Özgür bir toplum için...

Bu iktidar kavgası 2013 yılının son ayındaki “yolsuzluk soruşturmaları” ile ayyuka çıktı. Bu tabloya bakan bazı liberaller, ortada gerçek bir yolsuzluk bulunduğunu ve bunun soruşturulmasının hukukun gereği olduğunu vurguladılar — ki haklıydılar. Başka liberaller, yolsuzluğu soruşturanların niyetinin iktidarı devirmek olduğunu ve buna karşı çıkmanın demokratik siyasetin gereği olduğu vurguladılar — ki haklıydılar. Çünkü ortada çift boyutlu bir problem vardı. Ve ÖAD’nin 2014’de İstanbul’da düzenlediği bir konferanstaki konuşmamda vurguladığım gibi, “teorilerin sadece birini görmek değil, herşeyin teorisini üretmek gerekiyor”du.

Ancak kendi adıma bir itirafta bulunayım: 2013 sonundaki büyük kırılmadan sonra, söz konusu cemaatin “sivil alana dönmeye zorlanması, ama sivil alanına dokunulmamasını” savundum. Yani devlet içindeki “paralel yapı” tasfiye edilmeli ve işlediği suçlar yargıya taşınmalı, ama okullara, hayır ve finans kurumlarına ilişilmemeli idi. Aynen PKK’nın silah bırakıp “düz ovada siyaset yapmaya” davet edilmesi gibi. Bugün görüyorum ki, buradaki yanılığım, ilkede değil, ama ilkenin uygulanabilirliği konusunda imiş. Çünkü ortada kendini sivil alanla sınırlamaya razı bir cemaat değil, iktidar savaşını sonuna kadar götürmeye kodlanmış bir “İmam’ın Ordusu” var imiş — gazeteci Ahmet Şık’ın kendisini suçsuz yere hapse sokan kitabının başlığında ifade olunduğu gibi.

15 Temmuz darbesi, o güne dek “cemaat tehlikesi”ni görememiş ya da en azından bunun boyutunu kestirememiş liberaller için (ki kendimi ikinci kategoriye koyuyorum) bir öz eleştiri ve bir “yeni-den durum değerlendirme” sebebi olmalıdır.

Bir başka deyişle, 15 Temmuz darbesi, o güne dek “cemaat tehlikesi”ni görememiş ya da en azından bunun boyutunu kestirememiş liberaller için (ki kendimi ikinci kategoriye koyuyorum) bir öz eleştiri ve bir “yeni-den durum değerlendirmesi” sebebi olmalıdır. Bunu teslim edelim.

Bazı liberaller haklı mı çıktı?

Ama teslim edilmesi gerekenler, bunlardan ibaret değil. 15 Temmuz’a dek “cemaat tehlikesi”ni sürekli gündemde tutmuş olan ve bugün “gördünüz mü, ne kadar haklı çıktık” diyenlerin çoğunun da aslında bu süreçte yaptıkları büyük hatalar var.

Bunlardan ilki, söz konusu çevrelerin, hele de “liberal” sıfatını taşıyanların bazılarının, “cemaat tehlikesi” konusundaki duyarlılıklarını bir “iktidara eklemlenme” haline dönüştürmüş olmalarıdır. Oysa, liberal kriterler açısından bakıldığında, ilk yıllarında özgürlükçü reformlar yapan AK Parti’nin 2011’den sonra giderek artan bir ivmeyle “otoriterleştiği” tartış-

ma götürmez bir gerçektir. “Cemaat tehlikesi”ni, bu otoriterlik gerçeğini meşrulaştırmak, gizlemek, hatta tümünden inkar etmek için kullanmak, ne liberal tutarlılık olmuştur, ne de “cemaat tehlikesi”nin anlaşılmasına katkı sağlamıştır.

Eğer böyle yapılmasa, “cemaat tehlikesi” ve “iktidar otoriterleşmesi” (aralarındaki kısır döngüyle birlikte) iki ayrı problem olarak ele alınsa ve eleştirilse, Türkiye çok daha sağlıklı bir liberal söylemle karşı karşıya kalabilirdi. (Şahıslar değil, fikirler önemli, ama burada tarif ettiğim “doğru liberal tutuma” bir örnek olarak Ali Bayramoğlu’nu verebilirim. Liberal-muhafazakar dünya içinde “otonom yapı” tehlikesine ilk işaret eden ve bu tehdide karşı ısrarla tavır alan yazar olduğu gibi, iktidarda “otoriterleşme, şahsileşme ve kuvvet temerküzü” eğilimine de ısrarla dikkat çekti. Onbeş yıldır yazdığı gazeteden 15 Temmuz’dan iki ay sonra sırf iktidara yönelik yapıcı eleştirileri “rahatsızlık uyandırdığı” için çıkarılması ise Türkiye’nin tek probleminin “cemaat tehlikesi” olmadığını yeni bir ilan gibiydi.)

2013 sonrasında “cemaat tehlikesi”ne odaklananların çoğu, bu konuda iktidar medyasının yürüttüğü 28 Şubatvari propagandaya destek verecek yahut ses çıkarmayarak da bir yanlış yaptılar. Bu propaganda; bugün FETÖ dediğimiz örgüte dair bazı gerçekler kadar, fantastik komplo teorileri, karakter suikastleri, hakaretler, tehditler ve sadece FETÖ’yü değil iktidara muhalif duran herkesi ve her kesimi şeytanlaştıran bir “korkutma ve sindirme mekanizması” olarak işlev gördü. Hangi akli başında insan bu medyayı ciddiye alabilirdi?

Eğer iktidar, bu saldırgan tutum yerine, FETÖ tehlikesini somut delilleriyle ve ikna edici şekilde ortaya koysa, öte yandan bu tehlikenin gelişiminde kendi taşıdığı veballeri gizlemese, dahası yolsuzluklar gibi meselelerde dürüst olsa, yine durum çok daha farklı olabilirdi.

Dahası, 17-25 Aralık sonrası yürütülen “paralel devleti tasfiye” süreci çok daha ilkeli yönetilebilir ve bu durumda daha geniş destek bulabilirdi. 15 Temmuz darbesini, evet, ordu içindeki FETÖ unsurları kotardı. Peki ama 2013’ten bu yana en kritik kurum olan orduyu temizlemek yerine, cemaatin ilkokullarını, kreşlerini basmakla uğraşmak doğru muydu? (Yeri gelmişken yine bir ismin hakkını teslim edeyim: Son dönemde üzerine çok gidilen Bülent Arınç. Arınç, darbe girişiminden bir kaç ay önce Manisa’daki ev kadınlarının tutuklanmasını eleştirmiş, Cumhurbaşkanı

”

“Cemaat tehlikesi” ve “iktidar otoriterleşmesi” (aralarındaki kısır döngüyle birlikte) iki ayrı problem olarak ele alınsa ve eleştirilse, Türkiye çok daha sağlıklı bir liberal söylemle karşı karşıya kalabilirdi.

Özgür
bir toplum
için...

Tayyip Erdoğan'ın “tepesi hıyanet, tabanı ibadet olan bir yapı” sözünü hatırlatmış, tabanla değil tepeyle uğraşılmasını önermişti. Hem hukuken hem de siyaseten haklıydı.)

Velhasıl, bugün gelinen noktada eğer “cemaat tehlikesi”ni göremeyen liberaller yanılmış ise, bundan çok daha çıplak bir gerçek olan “iktidar otoriterliği”ni göremeyen liberaller de yanılmıştır.

Ne yapmalı?

Dolayısıyla önümüzdeki önemde yapılması gereken, karşılıklı suçlamalar veya öz-övünmeler değil, karşımızdaki tablonun tümünü görerek buna göre doğru bir liberal tutum geliştirmektir.

Bence bunun esasları şöyle olabilir:

- 15 Temmuz darbe girişimi ile birlikte, liderliğini Fethullah Gülen'in yaptığı sıradışı bir terör örgütü, yani FETÖ, Türkiye için artık açık bir tehdittir. Başta örgütün ABD'deki lideri olmak üzere tüm mensuplarının yargılanması, dahası devlet kurumlarından uzaklaştırılması bir zorunluluktur.

- Ancak, Abdullah Öcalan'ı her seven insan terör suçlusu olmadığı gibi, Fethullah Gülen'i dini bir önder olarak seven ama FETÖ örgütlenmesine dahil olmayan insanlar suçlu sayılamaz. Bir başka deyişle “FETÖ = Gülen Cemaati” denilemez. (Ali Bayramoğlu'nun isabetli tarifıyla: “Cemaat kurumlarında çalışmak, cemaatle ilişkiler içinde olmak suç oluşturmaz. Cemaat üyesi olmak da kendi başına bir suç değildir. Suç olan, cemaatin suç organizasyonunda, yönetiminde ve yasadışı eylemlerinde yer almak olmalıdır... Bu durumda da ‘suçun ve cezanın şahsiliği’ ile ‘masumiyet karinesi’ ilkeleri hassasiyetle uygulanmalıdır.”)

- Türkiye'nin önündeki bir tehlike FETÖ'nün yeni muhtemel eylemleri olduğu gibi, bir diğer tehlike de FETÖ soruşturmasının hukuki çerçeveyi aşarak kör bir cadı avı, intikam operasyonu ve siyasi tasfiye dalgasına dönüşmesidir. (Daha önce Ergenekon veya KCK soruşturmalarında tam da FETÖ eliyle olduğu gibi.) Bu açıdan bugüne dek çoktan aşırı gidildiği bizzat iktidar tarafından dahi “at izi, it izi” yahut “kurunun yanında yaşın da yanması” gibi kavramlarla ifade edilmiştir. Oysa bu örgütü en zor zamanda ifşa eden ve mağ-

Bugün gelinen noktada eğer “cemaat tehlikesi”ni göremeyen liberaller yanılmış ise, bundan çok daha çıplak bir gerçek olan “iktidar otoriterliği”ni göremeyen liberaller de yanılmıştır.

duru olan Hanefi Avcı'nın ifadesiyle, "devletin asıl uğraşması gereken sıradan insanlar değil, örgütün merkezine, bunların çekirdeğine yönelmek olmalıdır." Liberallerin bu konuda daha da hassas olması, gereksiz tutuklu yargılamalara, delilsiz ithamlara, kitlesel mağduriyetlere karşı çıkması, bırakalım liberalizmi, en temel insani ilkelerin gereğidir.

- Türkiye'nin FETÖ tehlikesini savuşturduğunda nasıl bir devlet aygıtı ile başbaşa kalacağı da başlı başına bir sorudur. Devlet, hem olağanüstü hal hukuku, hem de son üç yıldır tahkim olunan "tarihsel devrim" ideolojisi ile, kendisini özel olağanüstü yetkilerle donatmakta, örneğin "kayyum" adı altında "özel mülkiyeti müsadere etme" sistemi geliştirmektedir. Kendisine liberal diyen herkesin hem bu durumdan hem de bunun kalıcılığı riskinden endişe etmesi gerekir.

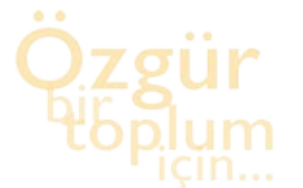
- FETÖ problemi bir yana, bugün Türkiye tipik bir "illiberal demokrasi"dir. Mevcut iktidar demokrasiyi seçimlerden ibaret saymaktadır. Bu anlayışın, hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü, çoğulculuk gibi liberal değerleri ezen bir "çoğunluk diktası" üretme eğilimi de aşıkardır. Liberaller, demokrasiye saldırı olduğu noktada elbette demokrasiden yana taraf olmalıdırlar. Ama bunun "illiberal demokrasi taraftarlığı"na dönüşmesi tarihi bir yanılğı olur.

- Türkiye, teslim edelim, çok girift bir ülkedir. Liberalizmin evrensel değerlerini savunurken bunları "yerelleştirmek", yerel realiteyi görerek ona göre adapte etmek gereklidir. Ancak yerel realiteyi bir "olağanüstü şartlar" ve "biz bize benzeriz" ideolojisine dönüştürerek evrensel değerleri ıskalamak yine vahim bir hata olacaktır. Bu durumda çok övülen "Yeni Türkiye", hakim kesimlerin yer değiştirmesi dışında, "eski"sinden hiç farklı olmayacaktır.

- Unutulmamalıdır ki, "FETÖ" problemini üreten temel politik sebep, Türkiye'de devlet-sivil toplum dengesinin hiç bir zaman doğru kurulmamış olmasıdır. Sivil toplum düzeyinde dahi varlıklarına izin verilmeyen dini yapılar, çözümünü "devleti ele geçirmekte" bulmuş, devletin "kendini koruma" refleksi de bunu bir çatışmaya dönüştürmüştür. Liberaller, önümüzdeki dönemde bu konudaki doğru dengenin kurulması için çaba göstermelidir: Cemaatler, sivil toplum alanında özgür, özerk ve şeffaf olmalı, devletin son dö-

Liberaller, demokrasiye saldırı olduğu noktada elbette demokrasiden yana taraf olmalıdırlar. Ama bunun "illiberal demokrasi taraftarlığı"na dönüşmesi tarihi bir yanılğı olur.

nemde yeniden depreşen “korporatist” eğilimlerinden korunmalıdır. Kamu alanı, hiç bir gizli hiyerarşi ve sadakate yer vermeyen, liyakat ve çoğulculuk esaslı bir sistemle düzenlenmelidir. Ve en önemlisi, hemen her kesimin “ele geçirmek” için can attığı dev bir Ejderha (Leviathan) olan devlet, küçülmeli ve sınırlanmalıdır ki, bu kadar çok iştah kabartmasın.

Ve en önemlisi, hemen her kesimin “ele geçirmek” için can attığı dev bir Ejderha (Leviathan) olan devlet, küçülmeli ve sınırlanmalıdır ki, bu kadar çok iştah kabartmasın.

Liberal Perspektif Yorum

Sayı: 5, Ekim 2016

15 TEMMUZ, 'FETÖ' VE LİBERAL BİR MUHASEBE

Mustafa AKYOL

📍 Turgut Reis Caddesi, No: 15/4 Mebusevleri Çankaya - Ankara

☎ 0312 213 24 00

✉ info@ozgurlikarastirmalari.com

f ozgurlikarastirmalari

🐦 ozgurlikar